

TURIZM FAOLIYATIDA AXBOROTLASHTIRISH TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Mamurov Samadjon Igamnazarovich,

O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi v.b.dotsenti, PhD

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 6-oktabr 2025-yil

Tasdiqlandi: 8-oktabr 2025-yil

Jurnal soni: 16

Maqola raqami: 3

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v16i.1239>

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/
KEYWORDS

turizm, axborotlashtirish tizimi, samaradorlik, raqamli transformatsiya, aqlli turizm, turizm subyektlari, ma'lumot tahlili, shaxsiylashtirilgan xizmatlar, turizm platformalari, innovatsion texnologiyalar, sayohat rejalashtirish, raqamli marketing, SEO, xavfsizlik, kiberxavfsizlik.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish yo'llari muhokama qilinadi. Turizm sektori jahon bo'ylab raqamli transformatsiyadan o'tmoqda va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida xizmatlar sifatini oshirish, turistlarga yanada qulay sharoitlar yaratish va ma'lumotlarni samarali boshqarish imkoniyati mavjud. Tadqiqotda O'zbekistonning turizm sohasida axborotlashtirish tizimlarining joriy holati va samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan strategiyalar ko'rsatiladi. Maqola turizm sohasida raqamli texnologiyalarni, aqlli turizm tizimlarini, ma'lumotlarni tahlil qilishni va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etishni o'z ichiga olgan innovatsion yondashuvlarni muhokama qiladi.

Kirish. Axborotlashuv va raqamli texnologiyalar har bir sohada, shu jumladan turizm ham o'zgarishlarga olib kelmoqda. Turizm sohasida samarali axborotlashtirish tizimlari yordamida ma'lumotlarni tezkor yig'ish, tahlil qilish va taqdim etish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu tizimlarning samaradorligi turizm kompaniyalari va muassasalarining ishlashini sezilarli darajada yaxshilashga, shuningdek, turistlar uchun xizmatlarning sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, axborotlashuv tizimlarining o'zgaruvchan talablar va yangilanayotgan texnologiyalar bilan moslashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda turizm sanoatining raqamli transformatsiyasi va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha jadal rivojlanishlar kuzatilmoqda. Internet platformalarining ommalashuvi, mobil ilovalar va onlayn tizimlar yordamida turistlar uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda.

2024-yilda Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) tomonidan e'lon qilingan ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha turizm sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi 2023-yilga nisbatan 15% ga oshgan¹. Bu o'sish, turizm kompaniyalari va tashkilotlarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga (AKT) sarmoya kiritish va raqamli xizmatlarni taklif etish orqali mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga bo'lgan qiziqishining ortganini ko'rsatadi. Xususan, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar, raqamli marketing va ma'lumotlarni tahlil qilish platformalari orqali turizm sohasida samaradorlik sezilarli darajada oshgan. Axborotlashuv tizimlari yordamida turizm kompaniyalari o'z xizmatlarini tezkor ravishda yangilab, mijozlarga moslashtirish imkoniyatini topadi. Bu esa nafaqat xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi, balki turizm bozorida raqobatbardoshlikni ham kuchaytiradi.

Turizm sohasida axborotlashtirish tizimi samaradorligini oshirish, turistlar uchun yanada qulay va xavfsiz sharoitlar yaratishda, shuningdek, iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda turizmning axborotlashuv tizimi orqali amalga oshirilayotgan ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va ulardan strategik qarorlar qabul qilish uchun foydalanish metodologiyalari asosida rivojlanish istiqbollari mavjud.

Adabiyotlar tahlili. Turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini oshirish sohasida so'nggi yillarda bir qator xorijiy olimlar tomonidan muhim tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu

tadqiqotlar axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) turizm sohasidagi o'rni, samaradorligi va istiqbollari haqida chuqur tahlillarni o'z ichiga oladi.

Xorijlik olim, Yuan He² tomonidan olib borilgan "Turizm ma'lumotlarini boshqarish platformasining samaradorligi" nomli tadqiqotda yangi davrda turizm axborot boshqaruv platformalarining samaradorligi o'rganilgan. Tadqiqotda, katta ma'lumotlar texnologiyalari asosida yaratilgan platformalarning axborot boshqaruv tizimlarining samaradorligini oshirishdagi roli tahlil qilingan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, bunday tizimlar turizm sohasida samaradorlikni oshirishga katta hissa qo'shadi.

Lulu Wang³ ning "Turizm uchun katta sonlar: boshqaruv strategiyalarini takomillashtirish" deb nomlangan tadqiqotida katta ma'lumotlar texnologiyalariga asoslangan turizm boshqaruv axborot tizimining dizayni va amalga oshirilishi o'rganilgan. Tadqiqotda, bunday tizimlarning operatsion samaradorlikni oshirish, sayyohlarning xulq-atvorini tahlil qilish va barqaror turizm amaliyotlarini rag'batlantirishdagi roli ko'rsatilgan.

Yap⁴ tomonidan "Aqlli turizm: texnologiyalar va qoniqish omillari" mavzusida olib borilgan tadqiqotda aqlli turizm texnologiyalarining sayyohlarning tajribasiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqotda, axborot va interaktivlikning sayyohlarning tajribasiga bo'lgan ta'siri tasdiqlangan.

I. Sustacha⁵ tomonidan olib borilgan tadqiqotda aqlli texnologiyalarning turizm tajribasini yaxshilashdagi roli o'rganilgan. Tadqiqotda, axborot va interaktivlikning sayyohlarning tajribasiga bo'lgan ta'siri tasdiqlangan.

Olimlar, Zehui Wang, Wolfram Höpken, Dietmar Jannach⁶ tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotda nuqtai-nazarni tavsiya qilishda turizm turli xil ma'lumotlarni ishlatish o'rganilgan. Tadqiqotda, heterojen ma'lumotlarni ishlatish orqali nuqtai-nazarni tavsiya qilishning samaradorligini oshirish mumkinligi ko'rsatilgan.

Shuningdek, Duarte Sampaio de Almeida, Fernando Brito e Abreu, Inês Boavida-Portugal⁷ larning tadqiqotlarida turizm raqamli platformalarning roli o'rganilgan. Tadqiqotda, raqamli platformalarning turizm sohasida qo'llanilishi va ularning istiqbollari tahlil qilingan.

So'nggi yillarda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar sezilarli darajada ko'paygan. Yuqorida keltirilgan tadqiqotlar axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining turizm sohasidagi o'rni, samaradorligi va istiqbollari

¹ UNWTO (2024). Digital Transformation in Tourism: Global Trends and Statistics. <https://www.unwto.org/digital-transformation-tourism>

² He, Y. (2023). Research on the effectiveness of tourism information management platform in the new era. Chinese Management Information Technology, 26(3), 4-15.

³ Wang, L. (2024). Enhancing tourism management through big data: Design and implementation of an integrated information system.

⁴ Yap, Y. Y. (2025). Smart tourism technologies and tourist satisfaction. pp.12-21

⁵ Sustacha, I. (2023). The role of technology in enhancing the tourism experience. pp.23-27

⁶ Wang, Z., Höpken, W., & Jannach, D. (2023). A survey on point-of-interest recommendations leveraging heterogeneous data.

⁷ Almeida, D. S., Brito e Abreu, F., & Boavida-Portugal, I. (2025). Digital twins in tourism: A systematic literature review.

haqida chuqur tahlillarni o'z ichiga oladi. Bu tadqiqotlar turizm sanoatida raqamli transformatsiyaning ahamiyatini, axborot tizimlarining samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan innovatsion yondashuvlarni va istiqbollarni ko'rsatadi. O'zbekiston uchun bu tadqiqotlar, turizm sohasida axborotlashtirish tizimlarini samarali joriy etish va rivojlantirishda muhim yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish yo'llari o'rganilgan bo'lib, metodologiya sifatida bir nechta asosiy yondashuvlar va tahlil usullari qo'llaniladi.

Komparativ tahlil metodologiyasi yordamida turizm sohasida axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini o'lchash va solishtirish amalga oshiriladi. Ushbu metod orqali, O'zbekiston va boshqa mamlakatlar o'rtasidagi axborot tizimlarining ishlash samaradorligi, tajribalar va muvaffaqiyatli yondashuvlar tahlil qilinadi. Komparativ tahlil yordamida O'zbekistonning turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimlarini rivojlantirish uchun xalqaro tajriba va eng yaxshi amaliyotlar asosida takliflar beriladi.

TOWS (Threats, Opportunities, Weaknesses, Strengths) tahlili metodologiyasi orqali turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlar va tahdidlar tahlil qilinadi. Bu metod yordamida O'zbekistondagi axborotlashuv tizimlarining samaradorligini oshirish uchun mavjud kuchli tomonlar va imkoniyatlar aniqlanib, zaifliklar va xavflar yuzasidan tavsiyalar beriladi. TOWS tahlili orqali turizm sanoatida axborot tizimlarining rivojlanishi uchun qanday choralar ko'rish kerakligini aniqlash mumkin.

Tadqiqotda statistik tahlil usuli ham qo'llaniladi, bu orqali axborotlashtirish tizimining samaradorligini o'lchash uchun kerakli raqamlar, ma'lumotlar va ko'rsatkichlar to'planadi. O'zbekistondagi turizm faoliyatida axborot tizimlarining joriy holati, o'zgarishlar va bu tizimlardan foydalanish darajasi tahlil qilinadi. Statistik tahlil yordamida axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini oshirish uchun kerakli parametrlar va ko'rsatkichlar aniqlanadi.

Case study metodologiyasi yordamida turizm axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishga oid real holatlar va tajribalar tahlil qilinadi. O'zbekiston va boshqa mamlakatlardagi muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz holatlar o'rganiladi. Bu metod orqali amaliyotda qanday tizimlar samarali ishlashi va ularni qanday qilib yanada samarali qilish mumkinligi aniqlanadi.

Tadqiqot metodologiyasida komparativ tahlil, TOWS tahlili, statistik tahlil va case study metodlari qo'llanilishi, turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan aniq va puxta tahlillarni amalga oshirishga imkon beradi. Bu metodlar yordamida turizm sohasida axborotlashtirish tizimlarini takomillashtirish va samaradorligini oshirish uchun zarur strategiyalar va amaliy yondashuvlar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot natijalari. So'nggi yillarda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan global o'zgarishlar va o'zgarishlarning mamlakatimizdagi ta'siri sezilarli darajada o'zgargan. Jahon miqyosida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) joriy etilishi turizm sohasining samaradorligini oshirishga yordam bermoqda. Bu o'zgarishlar, ayniqsa, onlayn tizimlar, mobil ilovalar va raqamli marketingning kengayishi, shuningdek, ma'lumotlarni tahlil qilish va xizmatlar sifatini oshirish uchun innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi bilan bog'liq.

Dunyo bo'yicha axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan jadal rivojlanishlar kuzatilmoqda. 2024-yilda Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) tomonidan e'lon qilingan ma'lumotlarga ko'ra, axborot tizimlarini raqamlashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali turizm sohasida samaradorlik 15% ga oshgan⁸. Turizm sohasida axborot va ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va sayyohlarning xulq-atvorini kuzatish uchun katta ma'lumotlar texnologiyalari (big data) keng qo'llanilmoqda. Bu o'zgarishlar sayyohlarning talablarini tez va samarali aniqlash, shuningdek, marketing strategiyalarini optimallashtirishga imkon beradi.

Shuningdek, jahonda sayohat va turizm sanoatida "aqlli turizm" (smart tourism) konsepti jadal rivojlanmoqda. Bu konsept orqali

turistlar mobil ilovalar, IoT (Internet of Things) texnologiyalari va raqamli platformalar yordamida yanada qulay va shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif etilmoqda. Masalan, onlayn bronlash tizimlari, sayohatni rejalashtirish va sayohat davomida turistlariga doimiy axborot taqdim etishning yangi usullari joriy etilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, turizm kompaniyalarining xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga va global raqobatda o'z o'rnini mustahkamlashga yordam bermoqda.

O'zbekistonning turizm sohasida axborotlashtirish tizimlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan o'zgarishlar ham sezilarli darajada davom etmoqda. Mamlakatimizda turizm infratuzilmasini rivojlantirish va axborot texnologiyalarini joriy etish bo'yicha ko'plab islohotlar amalga oshirilgan. Xususan, turizmni raqamlashtirish bo'yicha davlat tomonidan bir qator tashabbuslar ilgari surilgan. 2024-yilda O'zbekistonda turizmni boshqarish va axborot almashish tizimlarini yanada samarali qilish uchun yangi platformalar ishga tushirilgan. Bu platformalar turistlariga onlayn tizimlar orqali xizmatlar ko'rsatish, sayohatlarni bronlash, hotel va transportni tashkil etishda yordam beradi.

Mamlakatda axborot texnologiyalarining turizm sohasiga joriy etilishi sayyohlar uchun qulay sharoitlar yaratish, shuningdek, turizm xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Masalan, "Uzbektourism" platformasi orqali turistlar O'zbekiston bo'ylab turli sayohatlar va xizmatlar haqida to'liq ma'lumot taqdim etilmoqda. Ushbu platformalar orqali, turistlar o'z sayohatlarini rejalashtirish va bronlashni yanada osonlashtirdilar.

Bundan tashqari, 2024-yilda O'zbekistonda raqamli marketing va onlayn reklama sohasida ham yirik o'zgarishlar amalga oshirildi. Turizm kompaniyalari va davlat organlari tomonidan onlayn reklama kampaniyalari kuchaytirildi, bu esa xorijiy turistlar sonining ortishiga olib keldi. 2025-yilga borib, O'zbekistonning turizm sohasida raqamli texnologiyalar orqali xizmatlar ko'rsatish samaradorligi sezilarli darajada oshishi kutilmoqda.

Jahon va O'zbekistonda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan o'zgarishlar turizm sohasida muhim yutuqlarga erishilishiga olib keldi. Dunyo miqyosida axborot texnologiyalarini joriy etish orqali turizm kompaniyalari xizmatlarni yanada sifatli va shaxsiylashtirilgan tarzda taqdim etish imkoniyatiga ega bo'ldi. O'zbekistonda esa, raqamli transformatsiya orqali sayyohlar uchun qulay sharoitlar yaratish, xizmatlarni yanada samarali qilish va turizm bozorida global raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirildi. Bu jarayon davom etishi kutilmoqda va turizm sohasining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

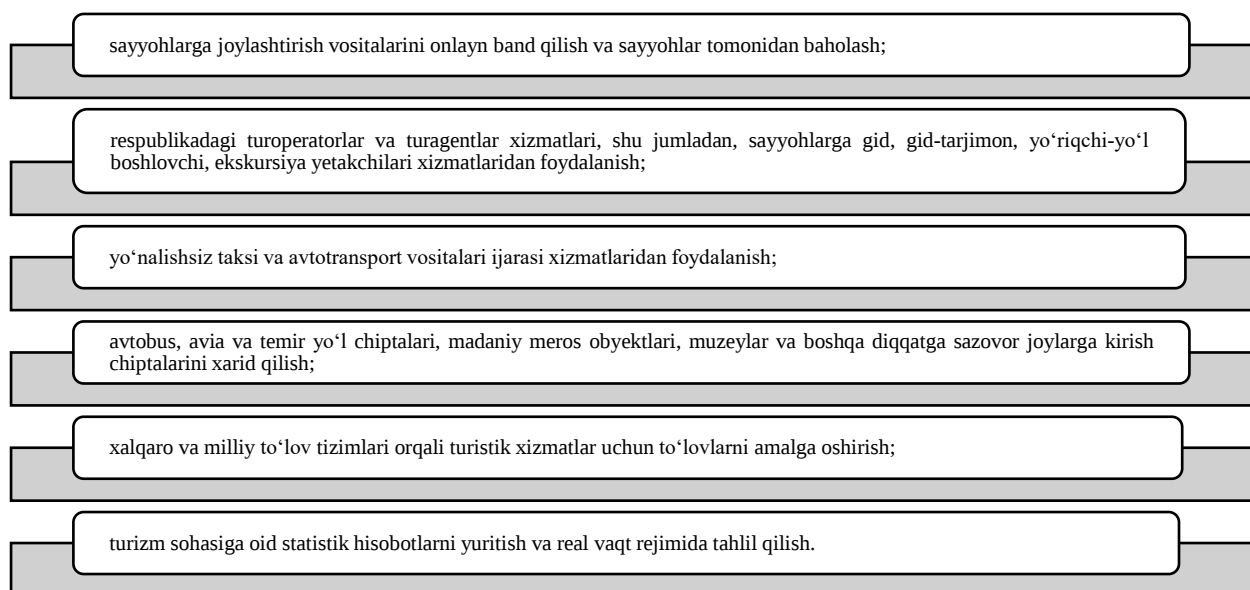
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 7-dekabrda "Turizm sohasini raqamlashtirish va turistik xizmatlarni yagona platformaga birlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 820-sonli qarori⁹ da O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi hamda Raqamli texnologiyalar vazirligining xorijiy va mahalliy sayyohlar uchun qulaylik yaratish maqsadida masofadan turib joylashtirish vositalarini band qilish, turoperator hamda turagentlar tomonidan taklif etilayotgan xizmatlar, avtotransport vositalari ijarasi, gid-tarjimon va taksi xizmatlari hamda turizm sohasidagi boshqa xizmatlardan foydalanish imkoniyatini taqdim etuvchi "Milliy turizm yagona platformasini" ishga tushirish belgilangan. Platformani ishlab chiqish, texnik qo'llab-quvvatlash va takomillashtirib borish Turizm qo'mitasi huzuridagi budjetdan tashqari Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan amalga oshiriladi. Platformada joylashtiriladigan ma'lumotlar bazasi mutasaddi vazirlik va idoralarga tegishli axborot tizimlari va ma'lumotlar bazasi bilan integratsiyalashgan holda yuritiladi, jismoniy va yuridik shaxslar o'z xohishiga kura platformaga ulanishi va unda xizmatlarni joriy etishi mumkin. Shuningdek, Platforma operatori tomonidan platforma ma'lumotlarining 14 ta xorijiy tilga tarjimai ta'minlab boriladi.

Ushbu holatlar ham mamlakatimizda turizm sohasini raqamlashtirish va zaruriy axborotlar bilan ta'minlash orqali rivojlantirishda muhim qadamlardan biri sanaladi.

⁸ <https://www.unwto.org>

⁹ <https://lex.uz/docs/-7252698>

1-rasm. Milliy turizm yagona platformasining afzalliklari

O'zbekistonda turizmni raqamlashtirish va axborotlashtirish jarayoni faol amalga oshirilmoqda. Turizm sohasidagi subyektlar, jumladan, mehmonxonalar, turizm agentliklari, transport kompaniyalari va davlat organlari turizm xizmatlarini taklif qilish, mijozlar bilan aloqalarni yaxshilash va xizmatlar sifatini oshirish maqsadida raqamli platformalardan faol foydalanmoqda.

O'zbekistonning turizm sohasida raqamli platformalar samarali

ishlatilmoqda. Bu platformalar turistlarga qulaylik yaratish, sayohatlarni rejalashtirish, turar joylarni bronlash va xizmatlar sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda, O'zbekistonning turizm subyektlari tomonidan ishlatilayotgan asosiy raqamli platformalar va ularning ulushi keltirilgan.

1-jadval. Turizm faoliyatini axborotlashtirishda O'zbekistonning turizm subyektlari faol foydalanayotgan platformalar

Platforma nomi	Platformaning turi	Foydalanish ulushi (%)
Uzbektourism	Davlat platformasi (sayohatlar va ma'lumotlar)	30%
Booking.com	Xalqaro onlayn bronlash tizimi	25%
Airbnb	Xalqaro mehmonxona va turar joylarni bronlash tizimi	15%
Tashkent City App	Mahalliy mobil ilova (sayohatlar va turistik xizmatlar)	10%
TripAdvisor	Xalqaro sayohat sharhlari va tavsiyalari platformasi	8%
Flydubai/Uzbekistan Airways	Aviatsiya va transport tizimlari (onlayn aviachipta bronlash)	7%

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, O'zbekistondagi turizm subyektlari asosan global platformalarga, jumladan, Booking.com va Airbnb kabi yirik xalqaro tizimlarga tayanadi. Bular turistlar uchun eng mashhur va qulay xizmatlar sifatida tanilgan. Shuningdek, Uzbektourism kabi davlat platformalari turizm sohasida jadal rivojlanmoqda va turistlarga mamlakatdagi sayohatlar, madaniyat va tarixiy joylar haqida ma'lumot beradi, bu esa 30% ulushni tashkil etadi. Mahalliy ilovalar va transport platformalari ham ahamiyatli rol o'ynaydi, ammo ularning ulushi nisbatan kichikroq. Bu holat, O'zbekistonning raqamli infratuzilmasi hali to'liq rivojlanmaganini, biroq hozirgi kunda uning samarali ishlashini ko'rsatadi.

Bu statistikalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning turizm sektori raqamlashtirishga katta e'tibor qaratmoqda, ammo global platformalarga tayanish hali ham ustunlik qiladi. Kelajakda mahalliy platformalarning ulushi oshishi kutilmoqda, bu esa O'zbekistonning turizm sanoatini yanada mustahkamlashga va xalqaro raqobatda o'z o'rnini topishga yordam beradi.

Turizm sohasida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish bugungi kunda muhim ahamiyatga ega bo'lib, raqamli transformatsiya, yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish

orqali turizm xizmatlari sifatini yanada yaxshilash imkonini beradi. Bu jarayon turizm kompaniyalariga o'z xizmatlarini yanada samarali va shaxsiylashtirilgan tarzda taqdim etish, shuningdek, turistlarga qulay sharoitlar yaratish imkonini beradi. Quyida turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan ba'zi yo'llarni muhokama qilamiz:

1. Onlayn bronlash va mobil ilovalarni joriy etish. Turizm kompaniyalarining xizmatlarini onlayn tizimlar orqali bronlash imkoniyati turistlar uchun katta qulaylik yaratadi. Xalqaro platformalar, masalan, Booking.com, Airbnb va TripAdvisor kabi tizimlar turistlarga sayohatlarni qulay ravishda bronlash va ular haqida to'liq ma'lumot olish imkoniyatini beradi.

Masalan, O'zbekistonning Uzbektourism platformasi orqali turistlar O'zbekistonning turistik joylari, mehmonxonalar, ekskursiyalar va transport xizmatlari haqida ma'lumot olishi, sayohatlarni onlayn tarzda bron qilishlari mumkin. Bu tizim nafaqat turistlarga, balki turizm kompaniyalariga ham samaradorlikni oshirishda yordam beradi, chunki barcha xizmatlar bir platforma orqali boshqarilishi mumkin.

2. Ma'lumotlarni tahlil qilish va personalizatsiya. Katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalarini qo'llash turistlarning xulq-

atvorini tahlil qilish, ularning ehtiyojlari va istaklarini aniqlash uchun muhimdir. Bu, o'z navbatida, xizmatlarni yanada shaxsiylashtirishga imkon beradi. Axborot tizimlari turistlarning ilgari qilgan bronlashlari, mehmonxona tanlovi, sayohat qilish vaqti kabi ma'lumotlarni tahlil qilib, ular uchun mos xizmatlarni taqdim etishi mumkin.

Masalan, TripAdvisor va Expedia kabi platformalar turistlarning avvalgi sayohatlarini tahlil qilib, shaxsiy tavsiyalar va aksiyalarni taqdim etadi. Bu turistlarning sayohatlarini yanada moslashtiradi va ular uchun yanada qulay xizmatlar ko'rsatish imkonini yaratadi.

3. Onlayn sayohat konsyerji xizmatlari. Turistlarga onlayn konsyerj xizmatlarini taqdim etish orqali ular sayohatlarini rejalashtirishda yordam olishlari mumkin. Bu xizmatlar, mobil ilovalar va veb-saytlar orqali mavjud bo'lib, turistlar mehmonxona bron qilishdan tortib, restoranlar va ekskursiyalarni rejalashtirishgacha barcha xizmatlarni onlayn tarzda olishlari mumkin. Bu sayohatni osonlashtiradi va turistlarga ko'proq qulaylik yaratadi.

4. Aqlli turizm texnologiyalarini joriy etish. Aqlli turizm texnologiyalari (smart tourism) turistlarga interaktiv va shaxsiylashtirilgan tajriba taqdim etadi. Bu texnologiyalar IoT (Internet of Things), augmented reality (AR), virtual reality (VR) va boshqa interaktiv vositalardan foydalanadi. Masalan, turistlar uchun AR orqali turistik joylar haqida batafsil ma'lumotlar va virtual ekskursiyalar taqdim etilishi mumkin.

Masalan, Dubaida AQSh va Yevropaning eng yirik turizm kompaniyalari tomonidan ishlab chiqilgan "aqlli shahar" tizimlari turistlarga shaharning muhim joylarini interaktiv tarzda kashf qilish imkonini beradi. Shuningdek, O'zbekistonda ham arxitektura va madaniyatni ko'rsatuvchi virtual ekskursiyalarni ishlab chiqish turistlar uchun qiziqarli va samarali tajriba yaratadi.

5. Raqamli marketing va SEO (Search Engine Optimization). Raqamli marketing va SEO strategiyalarini joriy etish orqali turizm kompaniyalari global miqyosda o'z brendini targ'ib qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Onlayn reklama va SEO yordamida turistlar O'zbekiston haqida ma'lumot olishlari va turizm xizmatlarini topishlari mumkin.

Bunday marketing usullari orqali kompaniyalar mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlashadi va bozor ulushini kengaytirishadi.

O'zbekistonning Uzbektourism platformasi orqali O'zbekistonning turistik joylarini tanishtiruvchi SEO optimallashtirilgan veb-saytlar va onlayn reklama kampaniyalari amalga oshiriladi. Bu orqali turistlar O'zbekistonga sayohat qilishni osonroq rejalashtiradilar.

6. Blokcheyn texnologiyalarini qo'llash. Blokcheyn texnologiyasi sayohatlarni ro'yxatga olish, to'lovlarni xavfsiz qilish va xizmatlarni tekshirishda samarali bo'lishi mumkin. Bu texnologiya sayohatlarning har bir bosqichini kuzatish imkonini beradi va turistlarga xizmatlarni yanada ishonchli va xavfsiz tarzda taqdim etadi.

7. Turizm sanoatida sun'iy intellekt (AI) yordamida xizmatlar. Sun'iy intellekt texnologiyalari orqali turistlarga yanada interaktiv va tezkor xizmatlar taqdim etish mumkin. AI asosida yaratilgan chatbotlar va virtual yordamchilar yordamida turistlar o'zlarining ehtiyojlarini tezda hal qilishlari mumkin. Bu tizimlar xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga yordam beradi va turistlarga sayohat davomida yordam beradi.

Turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish, sayyohlar uchun yanada qulay sharoitlar yaratish va xizmatlarning sifatini oshirish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalarni, aqlli turizm platformalarini, ma'lumotlarni tahlil qilishni va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etishni o'z ichiga olgan innovatsion yondashuvlar turizm kompaniyalariga o'z xizmatlarini samarali boshqarishga va raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. O'zbekiston ham bu jarayonlarga qo'shilish va axborotlashtirish tizimlarini samarali joriy etish orqali global turizm bozorida o'z o'rnini mustahkamlashi mumkin bo'ladi.

Axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish turizm sohasida muhim o'rin tutadi. TOWS tahlili yordamida turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining kuchli tomonlari (Strengths), zaifliklari (Weaknesses), imkoniyatlari (Opportunities) va tahdidlarini (Threats) aniqlash mumkin. Bu tahlil, O'zbekistondagi turizm subyektlari uchun samarali axborotlashtirish tizimlarini joriy etish va rivojlantirish uchun zarur strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

2-jadval. O'zbekiston turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishning TOWS tahlili

KUCHLI TOMONLAR (STRENGTHS) / TAHIDDLAR (THREATS)	SO (STRENGTHS-OPPORTUNITIES) STRATEGIYASI
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARGA SARMOYA KIRITISHNING ORTISHI.	Kuchli tomonlarni imkoniyatlar bilan birlashtirib, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali turizmni yanada samarali qilish.
ONLAYN TIZIMLAR VA PLATFORMALARNING KENG TARQALISHI.	Xalqaro hamkorlikni kengaytirish va yangi axborot tizimlarini joriy etish orqali turizm sektorini global miqyosda rivojlantirish.
MAHALLIY VA XALQARO HAMKORLIKNI KENGAYTIRISH.	Yangi texnologiyalar va aqlli turizm platformalarini rivojlantirish orqali turistlar uchun yanada interaktiv xizmatlar taqdim etish.
DAVLAT TOMONIDAN AXBOROTLASHTIRISH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR.	Turizm sohasidagi raqamli marketing va SEO strategiyalarini kuchaytirish, sayyohlar ehtiyojlarini aniqroq tushunish.
ZAIFLIKLAR (WEAKNESSES) / IMKONIYATLAR (OPPORTUNITIES)	WO (Weaknesses-Opportunities) strategiyasi
AXBOROTLASHTIRISH TIZIMLARINING INTEGRATSIYASI PAST DARAJADA.	Zaifliklarni imkoniyatlar bilan birlashtirib, axborot tizimlarini birlashtirish va integratsiyani kuchaytirish.
AXBOROT TIZIMLARINING SAMARADORLIGI VA XAVFSIZLIGI PASTLIGI.	O'zbekistonning turizm sektorida yangi raqamli platformalarni yaratish, xavfsizlikni oshirish va samaradorlikni yaxshilash.
O'ZBEKISTONDAGI TURIZM SUBYEKTLARINING RAQAMLI KO'NIKMALARINING PASTLIGI.	Turizm kompaniyalariga raqamli treninglar va axborot tizimlarining samaradorligini oshirish bo'yicha yordam berish.
TURIZM SOHASIDAGI MA'LUMOTLARNING TARTIBSIZLIGI VA SAQLANISHI.	Ma'lumotlarni to'g'ri va samarali saqlash tizimlarini yaratish va axborot tizimlarining yangilanishini ta'minlash.

TOWS tahlili yordamida turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan strategiyalar ishlab chiqiladi. Kuchli tomonlardan foydalanish, imkoniyatlarni optimallashtirish, zaifliklarni bartaraf etish va tahdidlarga qarshi chora-tadbirlar ko'rish orqali O'zbekiston turizm sohasini yanada rivojlantirish va raqobatbardoshligini oshirish mumkin. Bu jarayon turistlarga yanada sifatli va shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etish imkonini yaratadi.

TOWS tahlili O'zbekiston turizm sanoatining axborotlashtirish tizimlarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar. O'zbekistonda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish masalasi, mamlakatning turizm sanoatini global bozor bilan integratsiyalashish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda turizm sohasida raqamli texnologiyalar va axborot tizimlarining joriy etilishi, xizmatlar

sifatini yaxshilash, turistlarga yanada qulay sharoitlar yaratish va ma'lumotlarni boshqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Dunyo bo'ylab turizm axborotlashtirish tizimlarining rivojlanishi va integratsiyasi jadal davom etmoqda. Xalqaro miqyosda turizm kompaniyalari va davlat organlari turizmni raqamlashtirish va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali xizmatlar sifatini oshirayotgani, O'zbekiston uchun ham o'zgarishlarga olib kelmoqda. O'zbekistonda raqamli platformalar va onlayn tizimlar yordamida turistlarga xizmatlar taklif qilish, sayohatlarni rejalashtirishda qulayliklar yaratish, shuningdek, turistlarning ehtiyojlarini o'rganish imkoniyatlari yanada kengaymoqda.

Biroq, turizm sohasida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishda hali ko'plab muammolar mavjud. Axborot tizimlarining integratsiyasi va xavfsizligi, ma'lumotlarning tartibsizligi va raqamli ko'nikmalar yetishmasligi kabi zaifliklar mavjud. Shu bilan birga, global raqobat va texnologiyalarning tez o'zgarishi ham tahdidlar keltirishi mumkin. Shuning uchun, bu jarayonni yanada rivojlantirish uchun kuchli tomonlar va imkoniyatlardan to'g'ri foydalanish zarur.

Turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirishda quyidagi takliflarni amalda qo'llash kutilgan ijobiy natijalarni beradi, deb hisoblaymiz:

1. Axborot tizimlarini integratsiya qilish. Turizm faoliyatida ishlatilayotgan axborot tizimlarini integratsiya qilish zarur. Bu tizimlar o'rtasida ma'lumotlarni almashish va boshqarishni optimallashtirish, turizm subyektlarining samaradorligini oshiradi. Turizm xizmatlarining barcha bosqichlarini birlashtiruvchi yagona platformalar ishlab chiqish, sayyohlar uchun qulayliklar yaratadi.

2. Raqamli marketing va SEO strategiyalarini kuchaytirish. O'zbekistonning turizm xizmatlarini xalqaro miqyosda tanitish uchun raqamli marketing strategiyalarini kuchaytirish, SEO optimallashtirishni

samarali amalga oshirish va onlayn reklama kampaniyalarini rivojlantirish zarur. Bu turistlarga O'zbekistonning turistik joylari, madaniy merosi va xizmatlari haqida to'liq ma'lumot taqdim etadi.

3. Xavfsizlikni ta'minlash. Axborot tizimlarining xavfsizligini ta'minlash uchun zamonaviy kiberxavfsizlik texnologiyalaridan foydalanish kerak. Sayyohlarning ma'lumotlarini himoya qilish, axborot tizimlarining ishonchligini oshiradi va global miqyosda raqobatni kuchaytiradi.

4. Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish. O'zbekistondagi turizm subyektlarida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish uchun treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish zarur. Bu, turizm kompaniyalarining raqamli platformalar va tizimlardan samarali foydalanishini ta'minlaydi.

5. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish. Aqlli turizm texnologiyalarini, masalan, mobil ilovalar, raqamli konsyerj xizmatlari, virtual va kengaytirilgan haqiqat (AR/VR) texnologiyalarini joriy etish turistlarga yanada interaktiv va shaxsiylashtirilgan tajriba taqdim etadi.

6. Ma'lumotlar bazasini yaxshilash. Sayyohlar va turizm xizmatlari haqida to'liq va tartibli ma'lumotlarni saqlash va boshqarish tizimlarini yaratish. Axborot tizimlarining samaradorligini oshirish uchun ma'lumotlar bazasini to'liq va doimiy yangilab turish zarur.

O'zbekistonda turizm faoliyatida axborotlashtirish tizimining samaradorligini oshirish, turistlarga yuqori sifatli xizmatlar taqdim etish va raqamli texnologiyalarni joriy etishning eng muhim yo'llaridir. Buning uchun axborot tizimlarining integratsiyasi, marketing strategiyalarining rivojlanishi, xavfsizlikni ta'minlash va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish kabi strategiyalarni amalga oshirish zarur. Bu jarayon, shuningdek, turizm sanoatining global raqobatbardoshligini oshiradi va O'zbekistonda turizmning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. UNWTO (2024). Digital Transformation in Tourism: Global Trends and Statistics. <https://www.unwto.org/digital-transformation-tourism>
2. He, Y. (2023). Research on the effectiveness of tourism information management platform in the new era. *Chinese Management Information Technology*, 26(3), 4-15.
3. Wang, L. (2024). Enhancing tourism management through big data: Design and implementation of an integrated information system.
4. Yap, Y.Y. (2025). Smart tourism technologies and tourist satisfaction. pp.12-21
5. Sustacha, I. (2023). The role of technology in enhancing the tourism experience. pp.23-27
6. Wang, Z., Höpken, W., & Jannach, D. (2023). A survey on point-of-interest recommendations leveraging heterogeneous data.

7. Almeida, D. S., Brito e Abreu, F., & Boavida-Portugal, I. (2025). Digital twins in tourism: A systematic literature review.
8. Bondarenko, S., Kalamani, O., & Danilova, O. (2025). Digital transformation of the tourism business in an open economy: A comprehensive approach to travel planning and partnerships. *Social Development: Economic and Legal Issues*, 4. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.17>
9. Wang, Y., & Yi, Z. (2025). The influence of smart tourism technology on user engagement and satisfaction. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 16(3), 345-361. <https://doi.org/10.1108/JHTT-02-2025-0030>
10. <https://www.unwto.org>
11. <https://lex.uz/docs/-7252698>